

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj (spr.)
Sędziowie:	SSA Teresa Rak SSO del. Paweł Czepiel
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko Z. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 9 kwietnia 2015 r. sygn. akt I C 2183/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Paweł Czepiel SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Teresa Rak

I ACa 1116/15

UZASADNIENIE

Powód – (...) Spółka Akcyjna w W. domagała się uznania za bezskuteczną względem niej umowy o częściowy podział majątku wspólnego – w zakresie przeniesienia udziału J. K. (1) we własności nieruchomości położonej w miejscowości T., gmina B., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w W. Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej przez pozwaną Z. K. oraz J. K. (1), aktem notarialnym z dnia 16 grudnia 2011 r., nr (...), z pokrzywdzeniem powoda, któremu w stosunku do J. K. (1) przysługują wierzytelności zasądzone: 1/ nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie X Wydział Gospodarczy

z dnia 30 stycznia 2012 r, sygn. akt X GNC 31/12, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności w dniu 22 marca 2012 r, 2/ postanowieniem Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie, X Wydział Gospodarczy z dnia 10 sierpnia 2012 r.

Powód domagał się ponadto zasądzenia od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód podał, że stwierdzenie bezskuteczności powyższej umowy ma na celu umożliwienie jej egzekucji jej wierzytelności w łącznej kwocie 396.255,68 zł, w/w objętej tytułami wykonawczymi.

Na podstawie zaskarżonej umowy korzyść majątkową uzyskała bezpłatnie żona dłużnika, a zatem zachodzą przesłanki określone w art. 527 § 3 k.c. oraz art. 528 k.c. Takie działanie doprowadziło do pokrzywdzenia strony powodowej, gdyż na skutek zawarcia tej umowy dłużnik stał się niewypłacalny.

Pozwana Z. K. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania. Zarzuciła brak przesłanek do uwzględnienia skargi. W ocenie pozwanej dłużnik jest osobą wypłacalną, gdyż spłacał z posiadanego przez siebie majątku wymagalne zobowiązania zarówno przed dokonaniem zaskarżanej czynności prawnej jak i po jej dokonaniu. Wskutek dokonania kwestionowanej czynności dłużnik nie pogłębił stanu swojej niewypłacalności, ponieważ posiada w stosunku do spółki (...) SA z siedzibą w W. wierzytelności na kwotę ok. 700.000 zł, które są dochodzone na drodze sądowej i których wysokość pozwoli mu na zaspokojenie własnych wierzycieli. Dłużnik może dokonać cesji tych wierzytelności na rzecz strony powodowej, co zwolni go z długu. Ponadto, zdaniem pozwanej, nie można mówić o zamiarze ani świadomości pokrzywdzenia wierzyciela, gdyż sam fakt, iż stronami umowy o podział majątku byli małżonkowie, nie może przesądzać, iż czynności te były dokonane z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli. Niezasadne jest przyjęcie, że J. K. (1) wyzbywał się swojego majątku trwałego z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, gdyż przekazana nieruchomości w chwili sporządzenia aktu notarialnego była obciążona hipotecznie w wysokości 200.000 zł na rzecz Banku Spółdzielczego w W.. Z powyższego wynika, iż nawet gdyby doszło do uwzględnienia powództwa w sprawie, wierzyciel i tak nie miałby możliwości zaspokojenia swojego roszczenia z udziału należącego do J. K. (1) przed zawarciem umowy o częściowy podział majątku wspólnego, którego wartość oscyluje wokół kwoty 100.000 zł.

Wbrew twierdzeniom pozwu, J. K. (1) nie miał świadomości, iż przez zawarcie umowy o podział majątku wspólnego krzywdzi wierzyciela. Zawarcie rzeczony umowy zostało dokonane wyłącznie w związku z toczącą się przed tut. Sądem od kilku lat sprawą rozwodową. Zgodnie z ustaleniami stron w tej sprawie pozwana otrzymała na wyłączną własność udział męża w tejsze nieruchomości przyjmując jednakże na siebie zobowiązanie w postaci spłaty w całości kredytów bankowych ciężących na obojgu małżonkach. J. K. (1) zawierając powyższą umowę działał więc nie ze świadomością pokrzywdzenia powoda, a jedynie w celu zdjęcia z siebie zobowiązania w postaci zaciągniętego wspólnie z byłą żoną kredytu bankowego. J. K. (1) miał bowiem świadomość, iż skoro wierzyciele hipoteczni korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia z nieruchomości przed wierzycielami rzeczowymi to zawarcie umowy podziału majątku z byłą żoną nie wpłynie na kwestię egzekucji jego długów przez wierzyciela osobistego (...), albowiem wierzyciel ten i tak nie miał realnej szansy zaspokojenia roszczenia z tej nieruchomości.

Pozwana zaś otrzymując w wyniku podziału majątku wspólnego własność całej nieruchomości nie uzyskała przysporzenia majątkowego, gdyż przyjęła na siebie obowiązek spłaty wszystkich zobowiązań obciążających otrzymaną nieruchomość. Pozwana podniosła też, że jej kłopoty małżeńskie z zaczęły się na długo przed problemami finansowymi J. K. (1). Od roku 2010 strony nie zamieszkują ze sobą i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa. Zawierając umowę o podziale majątku z J. K. (1) pozwana nie miała świadomości, iż mąż mógłby przez tą czynność zmierzać do pokrzywdzenia jakiegokolwiek swojego wierzyciela albowiem nie znała jego sytuacji finansowej.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015 r, sygn. IC 2183/13, Sąd Okręgowy w Krakowie: 1/ uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda czynność prawną – umowę o częściowy podział majątku wspólnego – w zakresie przeniesienia udziału J. K. (1) we własności nieruchomości położonej w miejscowości T., gmina B., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy wW. Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) – zawartą przez pozwaną Z. K. oraz J. K. (1), w formie aktu notarialnego z dnia 16 grudnia 2011 roku, Rep. A nr (...) dla ochrony przysługującej powodowi

względem J. K. (1) wierzytelności, zasądzonej nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy Warszawa- Praga w Warszawie X Wydział Gospodarczy z dnia 30 stycznia 2012 roku w sprawie o sygn. akt X GNC 31/12, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności w dniu 22 marca 2012 roku oraz postanowieniem Sądu Okręgowego Warszawa- Praga w Warszawie, X Wydział Gospodarczy z dnia 10 sierpnia 2012 roku; 2/ zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 18.467,00 zł, tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy **ustalił** co następuje.

Powód jest wierzycielem J. K. (1) na podstawie nakazu zapłaty z dnia 30 stycznia 2012 r. wydanego przez Sąd Okręgowy Warszawa P. X Wydział Gospodarczy, sygn. akt X GNC 31/12, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności w dniu 22 marca 2012 r, zgodnie z którym dłużnik zobowiązany jest zapłacić na rzecz wierzyciela kwotę 368.209,92 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 stycznia 2012 r do dnia zapłaty oraz kwotę 11.820 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy Warszawa P. X Wydział Gospodarczy zasądził także od J. K. (1) na rzecz strony powodowej należność z tytułu kosztów postępowania zabezpieczającego w kwocie 7.398,70 zł.

Przedmiotowa wierzytelność wynika z „(...)” nr (...) z dnia 22 marca 2011 r. Na zabezpieczenie wzajemnych rozliczeń stron umowy, J. K. (1) wystawił dwa weksle własne in blanco wraz z deklaracją wekslową. Wobec nieuregulowania zobowiązań powód wezwał dłużnika do wykupu pierwszego weksla pismem z dnia 29 września 2011 r. za kwotę 213.429,79 zł, a drugiego weksla pismem z dnia 21 grudnia 2011 r. za kwotę 154.780,13 zł. Wszczęte przez powoda postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika J. K. (1) okazało się bezskuteczne i zostało umorzone.

W dniu 16 grudnia 2011 r. dłużnik J. K. (1) i pozwana Z. K., aktem notarialnym nr (...) dokonali częściowego podziału majątku wspólnego. J. K. (1) przeniósł na pozwaną Z. K. udział we własności nieruchomości położonej w T., gm. B., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w W. Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...). W/w udział pozwana nabyła bez spłat. W umowie strony określiły wartość dokonanego przysporzenia na kwotę 500.000 zł. Zgodnie z treścią wpisu zamieszczonego w dziale (...) księgi wieczystej na nieruchomości tej ustanowiona została hipoteka umowna kaucyjna na kwotę 200.000 zł na rzecz Banku (...) w W..

J. K. (1) i Z. K. byli małżeństwem od 1983 r., do 19 grudnia 2012 r., kiedy to Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział XI Cywilny – Rodzinny orzekł rozwód z winy J. K. (1). W trakcie postępowania rozwodowego toczącego się od 2010 r., Sąd ustalił, iż więź gospodarcza pomiędzy stronami wygasła w I połowie 2011 r.

J. K. (1) posiadał wierzytelność w stosunku do (...) SA z siedzibą w W.. W sierpniu 2011 r. powód podpisał z J. K. (1) umowę cesji, która przewidywała, że płatności za niego będzie wykonywała firma (...) sp. z o.o. Cesja ta nie została wykonana przez firmę (...) pomimo potwierdzenia otrzymania umowy i kierowanych wezwań do zapłaty i wykonania tej umowy.

Powód zwrócił się do spółki (...) S.A. z wnioskiem o wzajemne potrącenie wierzytelności, uzyskał jednakże informacje, iż J. K. (1) nie posiada żadnych wierzytelności w stosunku do tej spółki. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego W. Wydział X Gospodarczy ds. upadłościowych i naprawczych z dnia 14 marca 2012 r, sygn. akt X GU 107/12, została ogłoszona upadłość powyższej spółki obejmująca likwidację jej majątku. W ramach postępowania upadłościowego J. K. (1) dokonał zgłoszenia przysługującej mu wobec spółki wierzytelności na kwotę 55.504,98 zł. Na podstawie ostatecznego planu podziału funduszków masy upadłości (...) SA z siedzibą w W. przyznano J. K. (1) kwotę 9.429,62 zł.

Przeciwko członkom zarządu (...) SA z wniosku J. K. (1) toczyło się postępowanie przygotowawcze w sprawie o przestępstwo z art. 286 § 1 k.k.

Dług J. K. (1) wobec powoda powstały w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej pod firmą (...) firma usługowo – handlowa z siedzibą w W.. W prowadzeniu tej działalności J. K. (1) pomagała jego córka J. Z. (1). W 2012 r. kontaktowała się ona z powodową spółką w celu podjęcia rozmów o spłacie zadłużenia ojca. J. Z. (1) mieszka w T., tak jak i jej matka pozwana Z. K..

Oceniając powyższe fakty Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest uzasadnione.

W rozważaniach prawnych Sąd przytoczył przepis art. 527 § 1 k.c., stanowiący podstawę prawną powództwa. Sąd wskazał, że warunkiem uznania czynności prawnej za bezskuteczną jest działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli w sytuacji, gdy osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

W postępowaniu sądowym zainicjowanym skargą pauliańską na wierzycielu spoczywa obowiązek wykazania: 1/ przysługującej mu wobec dłużnika wierzytelności, 2/ dokonania zaskarżonej czynności prawnej między dłużnikiem i osobą trzecią, na podstawie której osoba ta uzyskała korzyść majątkową, 3/ swojego pokrzywdzenia wskutek dokonania zaskarżonej czynności, 4/ działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela oraz 5/ wiedzy lub możliwości – przy zachowaniu należytej staranności – dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią. Jeśli jednak wskutek zaskarżonej czynności osoba trzecia uzyskała korzyść bezpłatnie (art. 528 k.c.) zbędne jest dowodzenie tej ostatniej przesłanki. W przypadku, gdy osoba ta pozostawała w bliskim stosunku z dłużnikiem – zastosowanie znajduje domniemanie przewidzianego w art. 527 § 3 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżoną niniejszym pozwem czynnością prawną pozwana niewątpliwie uzyskała korzyść majątkową w postaci własności udziału w nieruchomości. Uzyskanie tej korzyści nastąpiło nieodpłatnie – tj. bez jakichkolwiek spłat. Pozwana nie wykazała prawdziwości swoich twierdzeń, jakoby w zamian za otrzymaną od męża nieruchomość przejęła na siebie jego zobowiązania kredytowe wobec banku.

Zdaniem Sądu, pomiędzy dłużnikiem a pozwaną istniał stosunek bliskości. Strony były małżeństwem, które uległo rozwiązaniu dopiero w grudniu 2012 r, a więc ponad rok po zawarciu zaskarżonej czynności prawnej. Co prawda sprawa rozwodowa między małżonkami K. toczyła się od 2010 r. to pozwana miała możliwość uzyskania informacji o sytuacji majątkowej dłużnika i okolicznościach jego działania. Pozwana miała wgląd w wewnętrzne sprawy dłużnika i możliwość oceny jego sytuacji ekonomicznej. Nawet jeżeli więź gospodarcza między małżonkami ustała w I połowie 2011 r. to bez wątplenia pozwana mogła uzyskać informacje o sytuacji finansowej męża od ich wspólnego dziecka – córki J. K. (2), która pomagała ojcu w prowadzeniu firmy.

Sąd Okręgowy odwołał się następnie do art. 528 k.c. i wskazał, że jest bez znaczenia dla realizacji przesłanek skargi paulińskiej, czy pozwana wiedziała o tym, że dłużnik J. K. (1) działał z pokrzywdzeniem wierzyciela. W konsekwencji powód zwolniony był z obowiązku dowodzenia wymienionej okoliczności, a pozwana nie mogła się nią bronić. Ponadto, nawet jeżeli uznać, że pozwana nie wiedziała o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, to można jej postawić zarzut, iż zawierając zaskarżoną umowę nie dochowała należytej staranności, aby się o tym dowiedzieć. Uczestnicząc w podziale majątku wspólnego w trakcie trwania sprawy rozwodowej nie powinna bowiem bezkrytycznie przejmować majątku męża wiedząc, iż prowadzi on działalność gospodarczą. Uzyskanie zaś wiedzy na temat ewentualnych zobowiązań współmałżonka nie powinno jej nastęrczać trudności, skoro w jego działalność gospodarczą zaangażowana była ich wspólna córka.

Powód wykazał pozostałe przesłanki skargi paulińskiej: tj. istnienie wierzytelności wobec dłużnika oraz pokrzywdzenie wierzyciela, wskutek dokonania przez dłużnika skarżonej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Ich wykazanie przez powoda było, w okolicznościach sprawy, wystarczające do uwzględnienia powództwa.

Wierzytelność strony powodowej – wywodzi dalej Sąd Okręgowy – jest niewątpliwa, została ona stwierdzona tytułem wykonawczym – nakazem zapłaty Sądu Okręgowego Warszawa P. w W. z dnia 30 stycznia 2012 r., sygn. X GNC 31/12, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności oraz postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2012 r. Jej istnienie nie było przedmiotem sporu.

Czynność prawna dłużnika może być zaskarżona tylko wówczas, jeżeli została „dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli”, przez co ustawa rozumie stan opisany w § 2 art. 527 k.c., czyli niewypłacalność względnie pogłębienie stanu niewypłacalności. Niewypłacalność” oznacza taki obiektywny stan majątku dłużnika, wykazany wszelkimi

dostępnymi środkami dowodowymi, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi; sam fakt dokonania przez dłużnika niekorzystnego rozporządzenia majątkowego nie uzasadnia skargi, jeżeli wierzyciel może zaspokoić się z innych składników majątku dłużnika. Stan rzeczy, który prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela istnieć powinien tak w chwili wystąpienia ze skargą, jak i w chwili orzekania.

Powód wykazał, że skarżoną czynność dłużnik dokonał z jego pokrzywdzeniem. W wyniku zaskarżonej czynności nastąpiło uszczuplenie majątku dłużnika skutkujące w przyszłości uznaniem egzekucji za bezskuteczną. W tej sytuacji z pewnością można było stwierdzić, że wskutek umowy o podział majątku wspólnego – w momencie zaskarżenia czynności, jak i orzekania w tym przedmiocie – dłużnik był niewypłacalny co najmniej w wyższym stopniu niż przed jej dokonaniem. W niniejszej sprawie nie został również wskazany majątek, względem którego można by skutecznie skierować egzekucję (art. 533 k.c.).

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że dłużnik zdawał sobie sprawę, że swoim zachowaniem może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzyciela z jego majątku, a więc takie pokrzywdzenie przewidywał.

Korzyścią majątkową uzyskaną bezpłatnie w rozumieniu art. 528 k.c. jest każda korzyść, w zamian za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić jakiegokolwiek ekwiwalentnego świadczenia. Ocena, czy inne świadczenie może być uznane za ekwiwalent za korzyść uzyskaną od dłużnika - winna być dokonywana z obiektywnego punktu widzenia. Nie każda dysproporcja obiektywnej wartości świadczeń stron (brak ekwiwalentności obiektywnej) prowadzi do stwierdzenia nieodpłatności danej czynności prawnej. Konstrukcja ta znajduje zastosowanie jedynie do tych czynności prawnych formalnie odpłatnych, w których dysproporcja wartości świadczeń obu stron ma charakter rażący, jest więc na tyle istotna, że w danych okolicznościach faktycznych można uznać, że wskazana przez strony odpłatność jest niejako pozorna, zaś świadczenie drugiej strony uzyskane zostało przez beneficjenta faktycznie bez ekwiwalentu, to jest w praktyce "za darmo", czy przynajmniej "za pół darmo". W jednym z orzeczeń Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że przez pojęcie odpłatności w rozumieniu przepisów k.c. regulujących roszczenie paulińskie należy rozumieć w zasadzie pełny ekwiwalent korzyści majątkowej. Pojęcia bezpłatnego uzyskania korzyści nie należy wiązać wyłącznie z treścią czynności prawnej, w wyniku której korzyść ta weszła do majątku osoby trzeciej, ale z rzeczywistymi, obiektywnie ocenionymi konsekwencjami majątkowymi wynikłymi z realizacji tej czynności, które ocenić trzeba według stanu na chwilę orzekania.

Uwzględniając wszystkie powyższe uwagi Sąd Okręgowy podzielił zapatrywanie, iż w przypadku spornej umowy nie można mówić o ekwiwalentności świadczeń stron tej umowy, albowiem dłużnik wciąż formalnie pozostaje zobowiązany wobec banku (nie nastąpiło jakiegokolwiek zwolnienie go z długu), natomiast nie przysługuje mu już prawo własności do nieruchomości. Nawet zakładając, iż pozwana w jakiejś części spłaciła kredyt bankowy (czego nie wykazała) nie stanowiło to majątkowego ekwiwalentu przeniesienia własności nieruchomości, umożliwiającego uznanie przedmiotowej umowy za odpłatną ponieważ pasywa dłużnika J. K. (1) wobec wierzyciela banku nie uległy zmniejszeniu. Zatem przyjęcie, iż w/w czynności prawne miały charakter przysporzenia nieodpłatnego uzasadnia w pełni zastosowanie w realiach niniejszej sprawy najkorzystniejszego dla strony powodowej wariantu podstaw skargi paulińskiej przewidzianego w art. 528 k.c.

Wyzbycie się przez dłużnika tak wartościowego składnika majątku, w sytuacji posiadania wymagalnych zobowiązań wobec powoda, w sposób oczywisty stanowiło jedną z przyczyn tego, iż postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika okazało się całkowicie bezskuteczne. W ocenie Sądu chybione są zarzuty pozwanej, że z uwagi na obciążenie nieruchomości hipoteką, która zabezpieczała wierzytelność banku strona powodowa i tak nie uzyskałaby zaspokojenia. W tym zakresie pozwana powołała się na pogląd wyrażony w nieobowiązującym stanie prawnym i z tego też względu nie może on być wiążący. Zgodnie z obecnym brzmieniem przepisu art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c. z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokajają się w tej samej kategorii zaspokajania m.in. należności zabezpieczone hipoteką albo korzystające z ustawowego pierwszeństwa – z wierzytelności korzystające z ustawowego prawa pierwszeństwa to m.in. wierzytelności, których można dochodzić po uwzględnieniu przez Sąd skargi paulińskiej. Z treści art. 532 k.c.

wynika wprost, że w podziale uzyskanej ceny uczestniczą wierzyciel pauliański i pozostali wierzyciele osoby trzeciej. W doktrynie wyrażono pogląd, iż skoro art. 532 k.c. konkretnie nie wskazuje na wierzycieli osobistych to należy przyjąć, że daje on wierzycielowi pauliańskiemu pierwszeństwo zaspokojenia przed wszystkimi wierzycielami, również wymienionymi w art. 1025 § 1 pkt 2-8 k.p.c. – taka wykładnia art. 532 k.c. niewątpliwie odpowiada celowi skargi pauliańskiej, którym jest zaspokojenie wierzyciela z określonego przedmiotu tak jakby znajdował się on w majątku dłużnika. Oznacza to, że pomimo obciążenia nieruchomości hipoteką, strona powodowa i tak mogłaby skutecznie się z niej zaspokoić, choćby w części z uwagi na brzmienie art. 532 k.c. w zw. z art. 1025 k.p.c.

Stwierdzenie powyższych okoliczności doprowadziło Sąd Okręgowy do konkluzji o zasadności zgłoszonego w pozwie roszczenia. Dlatego też Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Wyrok Sądu Okręgowego **zaskarżyła w całości apelacją pozwana**, zarzucając;

1/ naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie i w konsekwencji błędne przyjęcie, że w dacie zawarcia kwestionowanej umowy częściowego podziału majątku wspólnego J. K. (1) działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, pomimo tego, że w dacie zawarcia umowy miał prawo uważać, że jego majątek, a w szczególności wierzytelność przysługująca mu w stosunku do (...) spółki z o.o. w wysokości nie niższej niż 730 000 z, pozwala mu na wywiązanie się ze zobowiązań w stosunku do powoda;

2/ naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie i w konsekwencji błędne przyjęcie, że J. K. (1), zawierając z pozwaną umowę o częściowy podział majątku wspólnego, w zamian za przekazanie na rzecz pozwanej udziału w nieruchomości nie otrzymał ekwiwalentu w postaci umorzenia wobec niego długu, wynikającego z kredytu bankowego, którego spłatę pozwana przejęła na siebie;

3/ naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną ocenę materiału dowodowego i w konsekwencji powyższego przyjęcie, że w wypadku uwzględnienia powództwa w niniejszej sprawie powód, jako wierzyciel, otrzyma zaspokojenie, przynajmniej w części, swojej wierzytelności należnej od J. K. (1), pomimo, że ze zgromadzonego materiału dowodowego powyższy fakt nie wynika, w szczególności zaś nie została ustalona żadnym dowodem wartość udziału nieruchomości, który mocą umowy o częściowy podział majątku wspólnego J. K. (1) przeniósł na rzecz powódki;

4/ naruszenie art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 1026 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że w wypadku uprawomocnienia się wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w niniejszej sprawie wierzyciel uzyska przynajmniej częściowe zaspokojenie wierzytelności przysługującej mu względem J. K. (1) (na zasadzie art. 1025 § 1 k.p.c. w zw. z art. 532 k.c.) i pominięcie tego, że zgodnie z treścią art. 1026 § 1 k.p.c. hipoteka obciążająca nieruchomość na rzecz banku korzysta z prawa pierwszeństwa wobec wierzytelności powoda wskazanej w zaskarżonym wyroku.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwany domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu za obie instancje. Ewentualnie pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ CO NASTĘPUJE.

Apelacja pozwanej jest bezzasadna.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji są prawidłowe – Sąd Apelacyjny uznaje je za własne.. Nie budzi też zastrzeżeń materialnoprawna ocena tych ustaleń, która doprowadziła Sąd Okręgowy do uznania, że wszystkie przesłanki z art. 527 § 1 k.c. zostały spełnione i w konsekwencji do wydania wyroku uwzględniającego skargę pauliańską powoda. W apelacji pozwana, po raz kolejny, kwestionuje realizację powyższych przesłanek. Po pierwsze, pozwana przeczy, by skutek czynności prawnej – umowy byłych małżonków K. o podział majątku wspólnego – powód doznał pokrzywdzenia. Po drugie, pozwana przeczy, by miała świadomość, że w/w czynność może prowadzić do pokrzywdzenia powoda, co jest istotne, gdyż – wbrew temu co przyjął Sąd Okręgowy – skarżona czynność miała charakter odpłatny.

Ponowna analiza materiału dowodowego i ustaleń faktycznych, dokonanych przez Sąd I instancji, prowadzi do wniosku o bezzasadności zarzutów apelującej.

Kwestionując pokrzywdzenie powoda, jako wierzyciela, apelująca akcentuje dwie okoliczności. Twierdzi, że w dacie czynności powód miał majątek wystarczający do zaspokojenia powoda (wierzytelność względem (...) S.A. w W.). Twierdzi ponadto, że zaspokojenie się powoda z nieruchomości objętej umową z dnia 16 grudnia 2011 r nie było możliwe. Nieruchomość była obciążona hipoteką na rzecz innego wierzyciela – Banku, który w ten sposób zapewnił sobie pierwszeństwo egzekucyjne przed powodem.

Z powyższymi zarzutami nie można się zgodzić. Pozwana nie wykazała, mimo iż dowód tej okoliczności ją obciążał, by J. K. (1) posiadał inny niż nieruchomość wspólna majątek, zdatny do zaspokojenia powoda. Z pokrzywdzeniem, w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., mamy do czynienia tylko wtedy gdy na skutek czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny lub stan jego niewypłacalności uległ zwiększeniu. Warunkiem uwzględnienia powództwa opartego na art. 527 § 1 k.c. jest istnienie stanu pokrzywdzenia wierzyciela na dzień orzekania w sprawie wszczętej takim powództwem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2010 r, IV CK 303/09, Lex nr 852580). W niniejszej sprawie, w świetle przedłożonych przez pozwaną dokumentów nie budzi wątpliwości, że pomiędzy J. K. (1) a (...) S.A. istniał spór co do zapłaty za roboty dodatkowe sięgający kwoty ok. 700 000 zł. Jednakże Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że w ramach toczącego się względem spółki (...) postępowania upadłościowego powód zgłosił jedynie wierzytelność na kwotę 55 504, 98 zł a na podstawie ostatecznego planu podziału funduszy masy upadłości uzyskał kwotę 9 429, 62 zł. Tym samym spór pomiędzy w/w podmiotami o istnienie wierzytelności w wysokość powyżej 700 000 zł, nie ma znaczenia dla oceny faktu pokrzywdzenia powoda. Istotne jest to, że dłużnik J. K. (1), w dacie zamknięcia rozprawy, nie miał żadnego majątku, tym samym zaskarżona pozwem czynność podziału majątku wspólnego, którą dłużnik wyzbył się swoich udziałów w nieruchomościach, musi być rozważana w kategoriach pokrzywdzenia wierzyciela, w rozumieniu art. 527 § 2 k.c.

O braku pokrzywdzenia powoda nie świadczy również to, że nieruchomość, której skarga dotyczy, obciążona jest hipoteką w wysokości 200 000 zł, na rzecz Banku. Hipoteka ta zabezpiecza kredyt udzielony małżonkom K.. W takiej sytuacji o istnieniu pokrzywdzenia można mówić wtedy, gdy porównanie wartości sprzedanego prawa i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi a zabezpieczonych hipotekami na nieruchomości, prowadzi do niemożności zaspokojenia się powoda, choćby w części. W takiej okoliczności, to powoda obarczał nie tylko obowiązek wykazania, że miał możliwość wyegzekwowania dochodzonej wierzytelności z majątku będącego przedmiotem tej czynności, natomiast pozwanego, obarczał dowód braku realnej możliwości zaspokojenia się z tego majątku przez wierzyciela (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011 r, IV CSK 99/11, Lex nr 940760). Dopiero bowiem porównanie wartości rynkowej nieruchomości, stanowiącej podstawę oszacowania w egzekucji i wysokości niespłaconego zadłużenia zabezpieczonego hipoteką pozwoliłoby ocenić, czy powód, kierując egzekucję do nieruchomości objętej umową z dnia 16 grudnia 2011 r, uzyskaliby zaspokojenie swej wierzytelności, choćby w części. W istniejącej sytuacji procesowej powód dostatecznie wykazał samą możliwość uzyskania zaspokojenia, przedstawiając oferty sprzedaży nieruchomości podobnych. Wbrew zarzutom apelującej dowód z opinii biegłego był przedwczesny, w sytuacji gdy to pozwaną obciążał dowód niemożności zaspokojenia. To pozwana winna zatem wykazać stan aktualnego zadłużenia kredytowego, co ma znaczenie decydujące dla oceny czy w razie wszczęcia egzekucji powód ma możliwość zaspokojenia choćby części swoich pretensji, czy też – wskutek pierwszeństwa egzekucyjnego banku – w ogóle nie zostanie zaspokojony. Pozwana nie przedstawiła zaświadczenia z banku o pozostałej do zapłaty sumie, należności kredytowych co byłoby istotne, skoro z zeznań świadka J. Z. (2) wynika, że kredyt jest na bieżąco spłacany przez wszystkich członków rodziny.

Ponadto, w świetle art. 1025 k.p.c. pierwszeństwo egzekucyjne banku budzi poważne wątpliwości. Obie wierzytelności banku należą do tej samej kategorii zaspokojenia. Wierzytelność banku, jako zabezpieczona hipoteką oraz wierzytelność powoda, korzystająca z ustawowego pierwszeństwa (art. 532 k.c.) należą do w systematyce art. 1025 k.c. do kategorii piątej (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011 r j.w.). Oznacza to, że przy podziale ceny uzyskanej z egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości uczestniczyć będą zarówno powód jak i

inni wierzyciele tej samej kategorii. Nastąpi to z uwzględnieniem reguły przewidzianej w art. 1026 k.p.c.. Wbrew wywiadowi apelującego zastosowanie tego ostatniego przepisu nie gwarantuje Bankowi pierwszeństwa egzekucyjnego, tj. nie oznacza, że w razie egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości zaspokojona zostanie jedynie należność banku. Przepis art. 1026 § 1 k.p.c. wiąże się z treścią art. 1025. Jeżeli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw zaliczonych w art. 1025 do tej samej kategorii wierzytelności - należności wszystkich wierzycieli danej kategorii zostaną rozdzielone proporcjonalnie, czyli według zasady stosunkowości (proporcjonalności). Zasada ta nie ma zastosowania co do kategorii wymienionych w art. 1025 w pkt 4 i 5. W tych wypadkach kodeks odsyła do przepisów prawa materialnego regulujących kolizje praw. W piśmiennictwie wyrażany jest pogląd, że w takiej sytuacji – stosownie do treści art. 532 k.c. – pierwszeństwo przed innymi wierzycielami uprzywilejowanymi (w tym przed wierzycielem hipotecznym osoby trzeciej) przysługuje wierzycielowi pauliańskiemu (por. Andrzej Janiak: Komentarz do art. 532 k.p.c., Lex 2014, nr 168023). Podobny pogląd wyraził Sąd I instancji. Zagadnienie nie ma jednak decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, w sytuacji, gdy w ogóle nie zostało wykazane jaka jest niespłacona wierzytelność kredytowa Banku i czy jej wysokość uniemożliwia uzyskanie choćby częściowego zaspokojenia powoda.

Nie ma racji apelująca o ile podtrzymuje stanowisko, że dłużnik w dacie zawarcia umowy z pozwaną nie miał świadomości, że zawarta z pozwaną umowa o podziale majątku wspólnego, może doprowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli. Dłużnik twierdzi, że miał wówczas prawo sądzić, że należności powoda zostaną zaspokojone z wierzytelności, którą miał względem (...) S.A. w W.. Ujawnione w sprawie okoliczności faktyczne przeczą temu twierdzeniu (art. 231 k.p.c.). Z przedłożonych przez pozwaną dokumentów wynika, że roboty budowlane, za które spółka (...) nie zapłaciła J. K. (1), miały zostać wykonane do dnia 31 sierpnia 2011 r. Ta data została wskazana w protokole spisany przez powoda i niejakiego A. U., działającego imieniem (...), w przedłożonym przez powoda protokole z dnia 26 lipca 2011 r. W protokole tym brak jest adnotacji o terminie zapłaty i wysokości należnego wynagrodzenia, jest natomiast adnotacja, że powód (firma (...)) przyjmuje do wiadomości, że pozostaje w opóźnieniu co do robót objętych umową. Zakładając nawet, że wierzytelność za wykonane roboty dodatkowe rzeczywiście J. K. (1) przysługiwała to w dacie zawarcia umowy z pozwaną (16 grudnia 2011 r) J. K. (1) musiał już wiedzieć, że należność ta jest sporna a powód ma nikłe szanse na uzyskanie zaspokojenia drogą jej przelewu i dokonanego następnie potrącenia. Miał więc świadomość, że zawierając z pozwaną zaskarżoną umowę co najmniej utrudnia zaspokojenia bezspornej wierzytelności powoda.

Trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że pozwana nie udowodniła, jakoby w zamian za przeniesienie na nią przez J. K. (1) udziału w majątku wspólnym – J. K. (1) uzyskał świadczenie ekwiwalentne, w innej postaci niż spłata. W szczególności pozwana nie wykazała prawdziwości swoich twierdzeń jakoby w zamian za darowiznę udziałów w nieruchomości przejęła na siebie obowiązek spłaty zadłużenia względem banku. Tego rodzaju porozumienie nie wymagało dla swojej ważności formy pisemnej, mogło być dowodzone wszelkimi środkami dowodowymi, zwłaszcza poprzez przedstawienie dowodów spłaty kolejnych rat kredytu, począwszy od 16 grudnia 2011 r. Dokumentów takich pozwana nie przedłożyła, najpewniej zresztą nie mogła, gdyż, jak wynika z zeznań świadka J. Z. (2), kredyt nie jest spłacany przez pozwaną. Nie sposób dać wiary, że pozwana świadomie zobowiązała się do spłaty kredytu, w sytuacji, gdy – jak wynika ze złożonego przez nią oświadczenia majątkowego – jej jedynym dochodem jest minimalne wynagrodzenie za pracę a na utrzymaniu wciąż posiada jedno małoletnie dziecko. Niezależnie od argumentów natury dowodowej warto wskazać, że tego rodzaju porozumienie nie rodziłoby żadnych konsekwencji względem wierzyciela – Banku. Zatem byłaby to umowa o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia (art. 393 k.c.) rodząca odpowiedzialność osoby trzeciej (pозwanej) wyłącznie względem dłużnika (J. K. (1)) a nie wierzyciela (Banku). Jak trafnie zauważył Sąd I instancji, J. K. (1) pozostał dłużnikiem Banku a bilans jego majątku nie uległ jakiegokolwiek zmianie. W tym kontekście brak jest jakichkolwiek podstaw by przyjąć, że zawarta przez małżonków K. umowa o podziale majątku wspólnego była odpłatna w relacji do J. K. (1).

W tych okolicznościach faktycznych Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował przepis art. 528 k.c. i w konsekwencji trafnie przyjął, że wiedza pozwanej o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli jest bezprzedmiotowa dla oceny żądania pozwu. Dalsze rozważania Sadu co do tej przesłanki nie są zatem istotne. Dlatego

jedynie na marginesie warto odnotować, że pogląd Sadu Okręgowego o istniejącym w dacie czynności stosunku bliskości pomiędzy J. i Z. K. nie znajduje dostatecznych podstaw w zgromadzonym w sprawie materialnie dowodowym, zwłaszcza tym, który sąd rozwodowy zgromadził w sprawie XI C 2255/10. Zgodzić się natomiast należy z Sądem, że pozwana mogła łatwo dowiedzieć się tym, że przenosząc na nią udziały w majątku wspólnym, bez spłat, J. K. (1) działał z pokrzywdzeniem własnych wierzycieli. Uzyskanie informacji w tym przedmiocie nie było trudne jeśli zważy się to, że doskonałą orientację w sprawach majątkowych powoda miała córka pozwanej – J. Z. (2), z którą pozwana pozostaje w dobrych rodzinnych relacjach. Córka pozwanej doskonale wiedziała o zadłużeniu J. K. (1) względem powoda (por. mail k. 166).

Wszystkie powyższe uwagi potwierdzają postawioną na wstępie tezę o bezzasadności zarzutów zawartych apelacji pozwanej. Dlatego też Sad Apelacyjny oddalił tę apelację, jako bezzasadną, w oparciu o przepis art. 385 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania apelacyjnego – art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

SSO Paweł Czepiel SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Teresa Rak